

Страхиња Војиновић

УЗ ПРВИ БРОЈ

НАША „ПОВЕЉА“ жели, као и сваки други завет и аманет, да сачува траг постојања и хтења једне генерације у овом простору и њених покушаја да се у свести савременика и оних који долазе и који ће доћи макар како и колико огласи. Човеку је лакше да поднесе знања о својој физичкој коначности ако поседује свест да тај крај није неизбежан, да му се може и доскочити. И обично писмо и фотографија су испомоћ у стварању мостова међу људима и нараштајима, а портрети духовне физиономије поготову стварају неограничена познанства у времену и простору и умањују тежину трагичне привремености и усамљености људске.

Право на срећу и несрећу једнако имају сви људи, мада све повеље, устави, законици и декларације о томе не говоре на исти начин. Ипак, повеље што их наша епоха исписује имају понеко слово за свакога. И људи све више мисле да су једнаки, томе теже и то непрестано доказују. При том их не спречава истина што не живе поред истих река и што им насеља нису иста по величини и могућностима.

Људи су ипак сагласни да право на стварање није добро искоришћено, и то не само што исправно мисле да у тој области демократија много не помаже, јер природа своје законе љубоморно чува и шкрто обзнањује, него зато што нису увек смештени тамо где мисле да је било право, поштено, људски, поред својих река, јер: „Колијевке како би требало не имају све наше ријеке“ Због тога они никога не оптужују. Људи се, дакле, не мире, они хоће ревизију и при том потежу своје аргументе, доказе, прилоге и тако се у тој аргументацији нађу: песме, приче, драме, преводи, есеји, чланци, расправе.

Кажу да је стваралачки тренутак изузетан тренутак среће иако је прожет необичном тежином свог настаја-

ња. Веле да нису сви који могу да отрпе зов саморазарања и поновног рађања у стваралачком тренутку само они што су се нашли на додиру двеју највећих река јужнословенског неба и поред сличних река. И наша „Повеља“ зачиње своје поруке у загрљају двеју река. Овде историја живи. Древна Жича опомиње да су се око ових река људи и раније трудили да савладају време. Па, и у календару наших данас овде је понеки дан записан црвеним словима. Но, као да је и то постало прошлост. „Повеља“ је ипак покушај посебне врсте и као такав нов. Она између својих корица обједињује креације различитих домена писане радиности: књижевност, језик, уметност, култура, просвета, друштвена питања. То је наша потреба и наша реалност. На уситњеном поседу не може се ангажовати озбиљнија радна снага и техника, јер мало нас је за специјализоване радне напоре. У тој разноврсности постојаће ипак значајно јединство.

Реч је о јединству намера. Хтели бисмо да језик, као драгоцену привилегију људског рода, максимално искористимо и да нам речи буду као пролећне кише и јесење сунце. Негираћемо све мимикрије и апсурде који оспоравају језик као средство за споразумевање.

Наша одредења друштвена и естетска не могу бити мутна и са неком одступницом за сваки случај. Јесте, у животу појединаца и народа и целога света — много је дилема. Али онај ко се определи за тешку и одговорну писану реч мора да зна због чега то чини. У рату има мобилисаних бораца, у стваралаштву нема. Ствараоци су добровољни ратници у непрекидној борби за идеале који никад нису коначни и буквално су неостварљиви, али подстицај за њихову визију је у стварности, макар и на принципу контраста. Присутни су и у померању стварности напред, али сад: на принципу какве - такве сличности. Ма колико да се излажемо ризику да будемо несавремени, од оног смо соја који цени ангажовану реч и зато уступамо простор свима који у својој области имају шта да кажу и могу то да кажу.

Чини нам се да се нешто меша и као да хоће да се поремети у области наше писане речи: песме личе једна на другу, есеј личи на песму, роман на есеј, драма на роман, а све скупа на својеврсну колективну, да не кажемо народну песму. Много је општих места у свему томе. Они који су први направили потезе те врсте — успели су. Остали постадоше, боже нам опрости, народни певачи, преносиоци, аеди, трувери и неки рапсоди друге половине 20. века.

То су сенке које се плету око стварних талената и збиља великих писаца. Настојаћемо да својим интерпретацијама помогнемо у разграничавању суштинских вредности од оног што се око тих вредности таложу, као што ће и други нама помоћи у подстицању правих вредности, и то не само у књижевности.

У роману ЛЕЛЕЈСКА ГОРА, Лалићев усамљеник и герилац Ладо стоички медитира: „Ако хоћеш да те девојка усни, преврни јастук, ја сам преврнуо камен. Важно је да човек учини све што може“. Управо тако смо и схватили неке своје неофицијелне људске дужности и зато смо се нашли на окупу око „Повеље“.